

Het verborgen leven van Eurídice Gusmão

Martha Batalha

Het verborgen leven van Eurídice Gusmão

Vertaald door Kitty Pouwels

Nieuw Amsterdam Uitgevers

De personages en gebeurtenissen in deze roman bestaan alleen in het rijk van de fictie; ze verwijzen niet naar concrete personen of feiten, en bevatten daar ook geen mening over.

Obra publicada com o apoio do Ministério da Cultura do Brasil / Fundação Biblioteca Nacional

Deze vertaling is gesubsidieerd door het Braziliaanse ministerie van Cultuur / de Fundação Biblioteca Nacional.



MINISTÉRIO DA CULTURA
Fundação BIBLIOTECA NACIONAL

Deze uitgave is tot stand gekomen dankzij Villas-Boas & Moss en 2 Seas Literary Agency.

De regels uit het gedicht 'Ruínas' van Guerra Junqueiro op bladzijde 215 werden vertaald door Arie Pos.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten op het omslagbeeld van dit boek te regelen volgens de wettelijke bepalingen, maar is er niet in geslaagd de rechthebbenden te traceren. Degenen die menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Oorspronkelijke titel *A vida invisível de Eurídice Gusmão*. Editora Schwarcz s.a., São Paulo

© 2016 Martha Batalha

© 2016 Nederlandse vertaling Kitty Pouwels / Nieuw Amsterdam Uitgevers

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Karin van der Meer

Foto auteur © Jorge Luna

NUR 302

ISBN 978 90 468 2154 1

www.nieuwamsterdam.nl



Voor Juan, die vanaf het eerste van de vier aan Eurídice
gewijde boeken in me heeft geloofd.

Voor mijn ouders, die aanwezig zijn in alles wat ik doe,
niet alleen in mijn achternaam.

En voor de beste lerares Portugees ter wereld: Solveig,
dit is dat meisje van twaalf, dat jou teruggeeft wat je mij
hebt geleerd.

Lieve lezeres, beste lezer,

Veel van de verhalen in dit boek zijn waargebeurd. In Rio de Janeiro lagen de lijken ooit werkelijk in hopen op straat vanwege de Spaanse griep. De verzen uit de mond van Maria Rita zijn ontleend aan Olavo Bilac, en het krantenbericht nadat ze zich in haar kamer had opgesloten heeft in de *Jornal do Commercio* gestaan.

Er was in Rio een zeer Franse en zeer krenterige boekenverkoper die de winkel naliet aan zijn broer in plaats van zijn vrouw. Een straatarme jongeman werd steenrijk met de productie van bier, zoals de schepper van het biermerk Tupã overkwam (die jongeman was mijn betbetovergrootvader). Ook heeft iemand het eigenaardige lot ondergaan dat ik deze jongeman heb meegegeven, en zoals door Luiz Edmundo is opgetekend in zijn memoires.

Heitor Cordeiro, Bebé Silveira en Raul Régis organiseerden vlak na de proclamatie van de republiek de chicste salons. De grote musicus Ernesto Nazareth bezat geen eigen piano; hij oefende bij vrienden thuis of in muziekwinkels in de rua Carioca. Componist Heitor Villa-Lobos liep de scholen af om de wonderen van de koorzang te prijzen, en op de openbare lagere school Celestino Silva was er volgens mijn opa werkelijk een heel lieve juf.

Maar het meest realistisch in dit boek zijn de levens van de twee hoofdpersonen, Eurídice en Guida. Die kun je nog overal tegenkomen.

Je ziet ze op kerstfeesten, waar ze het grootste deel van de tijd met een servetje op schoot zitten. Ze komen als eersten en gaan ook als eersten weer weg. Ze becommentariëren de smaak van de stokviskroketjes, het warme of regenachtige weer en de wijn die sommigen van hen drinken, maar niet te veel, niet te veel. Ze vragen of alles goed is met je man, of hun achternichte al verkering heeft, of hun achterneefje al weet wat hij worden wil. Sommigen hebben hulp nodig om van de bank af te komen en aan tafel te gaan. Velen hebben nog maar weinig eetlust en bekijken de plakken kalkoen met matige belangstelling. Anderen leven op als het dessert komt, want wentelteefjes gaan er altijd in. Ze keren stilletjes terug naar hun bank en kijken met ogen die gericht lijken op het verleden hoe de kinderen hun cadeautjes uitpakken.

Eurídice en Guida zijn gebaseerd op de levens van mijn oma's, en die van jou.

I

Toen Eurídice Gusmão trouwde met Antenor Campelo, was het gemis van haar zus al een beetje gesleten. Als ze iets grappigs hoorde bleef haar glimlach al langer dan één tel op haar gezicht, en ze kon al twee pagina's van een boek lezen zonder op te kijken en zich af te vragen waar Guida op dat moment was. Ze bleef haar nog wel zoeken in de gezichten op straat, en één keer wist ze zeker dat ze Guida in een tram naar Vila Isabel had zien zitten. Later vervloeg die zekerheid, zoals alle zekerheden die ze tot dan toe gekend had.

Waarom Eurídice en Antenor in het huwelijk traden weet niemand precies. Sommigen wijten het aan het feit dat José Salviano en Manuel da Costa al bezet waren. Anderen geven de schuld aan de ziekte van Antenors tante, want die kon nu immers niet meer haar neefjes kleren met speciale lavendelseep wassen of kippensoep koken met doorzichtige stukjes ui, want Nonô hield wel van de smaak van ui maar gruwde dermate van de textuur dat hij al aan één snippertje tussen de bruine bonen een hele middag oprispingen en misselijkheid overhield en aan de Alka-Seltzer moest. Weer anderen denken dat Eurídice en Antenor echt verliefd waren, een verliefdheid die de hele drie minuten van een dans op een bal masqué in de Marineclub duurde.

Feit is dat ze trouwden, in een volle kerk en met receptie ten

huize van de bruid. Tweehonderd stokviskroketjes, twee vaten bier en een fles champagne voor de toast bij de bruidstaart. Een buurman die vioolleraar was, bood aan op het feest te spelen. De stoelen werden aan de kant gezet zodat de echt-paren een walsje konden doen.

Veel ongehuwde meisjes waren er niet op het feest, want Eurídice had geen vriendinnen. Wel waren er twee niet zo oude tantes en één niet zo knappe en een andere niet zo aardige buurvrouw. Het mooiste meisje stond op de enige foto in de kamer.

‘Wie is dat meisje op die foto?’ vroeg een vriend van de bruidegom.

Antenor gaf zijn vriend een por in zijn zij en vertelde hem zich te gedragen. De jongen wist zich geen houding te geven, hij keek naar links en naar rechts en naar het glas bier in zijn hand. Hij zette het glas op tafel en liep naar de andere kant van de kamer.

Het was een eenvoudige plechtigheid, gevolgd door een eenvoudig feest en een gecompliceerde huwelijksnacht. Er verscheen geen vlek op het laken, en Antenor ontstak in woede.

‘Waar heb jij uitgehangen?’

‘Ik heb nergens uitgehangen.’

‘Nou, dat zie ik.’

‘Echt niet.’

‘Geen smoesjes, je weet heel goed wat hier te zien zou moeten zijn.’

‘Ja, dat weet ik, dat heeft mijn zus me verteld.’

‘Sloerie. Ik ben getrouwd met een sloerie.’

‘Praat niet zo, Antenor.’

‘En of ik zo praat! Sloerie, sloerie, sloerie.’

Alleen in bed, weggekropen onder de deken, lag Eurídice zachtjes te huilen om elk ‘sloerie’ dat ze had gehoord, elk ‘sloerie’ dat de hele straat had gehoord. En omdat het pijn had gedaan, eerst tussen haar benen en toen in haar hart.

In de volgende weken bedaarden de gemoederen, en Antenor vond het niet nodig zijn bruid terug te brengen. Ze wist de stukjes ui spoorloos te laten verdwijnen, kon uitstekend was- sen en strijken, praatte niet te veel en had een mooi achter- werk. Bovendien maakte het incident van de huwelijksnacht hem groter, zodat hij zijn hoofd moest buigen als hij zich tot zijn echtgenote richtte. En vanuit haar nederige positie ac- cepteerde Eurídice dat. Ze had altijd al gedacht dat ze niet veel voorstelde. Als je de man van de volkstelling bij het vakje ‘be- roep’ ‘huisvrouw’ moet laten invullen, stel je niet veel voor.

Negen maanden en twee dagen na de bruiloft werd Cecília geboren, een mollig, goedlachs baby’tje dat door de familie blij werd verwelkomd. Iedereen riep: ‘Een schoonheid!’

Het jaar erop werd Afonso geboren, een mollig, goedlachs baby’tje dat door de familie blij werd verwelkomd. Iedereen riep: ‘Een jongen!’

Nu Eurídice binnen twee jaar een verdubbeling van de ge- zinskern op haar naam kon schrijven, vond ze dat ze wat het fysieke deel van haar huwelijksplicht betref met pensioen mocht. Ze probeerde Antenor haar besluit uit te leggen door in de lege uurtjes op zaterdagochtend en de donkere momen- ten na negen uur ’s avonds hoofdpijn te krijgen. Maar Antenor wilde het niet begrijpen. Hij was een man van routines en gewoontes, zoals die ene om tegen zijn vrouw aan te kruipen en zijn neus in de zachte witte huid boven de halsopening van haar nachtjapon te duwen. Daarom liet Eurídice zich op an- dere wijze horen. Ze omhulde zich met een lading kilo’s die

voor zichzelf sprak en die Antenor toeschreeuwde dat hij op afstand moest blijven.

Het ontbijt liet ze overgaan in het tussendoortje om tien uur, het middageten in het vieruurtje en het avondeten in het kleinnigheidje om negen uur. De tussenliggende pauzes werden gevuld met een restje pap en wat hapjes onder het koken om te proeven of er te veel of te weinig zout, te veel of te weinig suiker, te veel of te weinig smaak in zat. Drie onderkinnen kreeg ze, die Eurídice. Haar ogen leken te zijn gekrompen en haar haren konden zo veel gezicht niet omlijsten. Toen ze zag dat ze het juiste punt had bereikt, en wel het punt waarop haar echtgenoot nooit meer tegen haar aan kroop, ging ze gezonder eten. Op maandagochtend en tussen de maaltijden in hield ze dieet.

Eurídices gewicht stabiliseerde zich, evenals het dagelijks leven van het gezin Gusmão Campelo. Antenor ging naar zijn werk, de kinderen gingen naar school en Eurídice bleef thuis, gehakt draaiend en rondjes draaiend in de dorre gedachten die haar leven ongelukkig maakten. Ze had geen baan, naar school was ze al geweest, en hoe moest ze de uren van de dag om krijgen nadat ze de bedden had opgemaakt, de planten had water gegeven, de kamer had geveegd, de was had gedaan, de bonen op een zacht pitje had gezet, de rijst had gekookt, de soufflé had voorbereid en de bieflapjes gebakken?

Eurídice was namelijk een briljante vrouw. Als ze nauwkeurige berekeningen had gekregen, had ze bruggen ontworpen. Als ze een laboratorium had gekregen, had ze vaccins gemaakt. Als ze blanco papier had gekregen, had ze klassiekers geschreven. Maar wat ze kreeg waren vuile onderbroeken, die ze heel snel en heel grondig waste, waarna ze op de bank haar nagels bestudeerde en ging bedenken waaraan ze moest denken.

En zo besloot Eurídice dat ze niet moest denken. Dat ze, om niet te denken, moest zorgen dat ze alle uren van de dag bezig bleef, en dat de enige huishoudelijke taak die dat mogelijk maakte er een was die je elke dag oneindig veel te doen kon geven: koken. Eurídice zou nooit ingenieur worden, nooit een voet in een laboratorium zetten en nooit een gedicht durven schrijven, maar ze stortte zich op de enige toegestane activiteit met een element van bouwkunde, wetenschap en poëzie.

Elke ochtend nadat ze man en kroost had gewekt, gekamd, gevoed en uitgezwaaid, sloeg Eurídice het *Kookboek van Tía Palmira* open. Eend met sinaasappel, dat leek haar perfect voor het avondeten want dan moest ze eerst de eend gaan kopen, en er waren ook geen sinaasappels. Ze trok haar jurk voor buitenshuis aan en zocht bij de poelier een flinke eend uit. Ze kocht meteen een kip, want de eend moest een nachtje marineren in wijn en specerijen, zodat het avondeten voor vandaag nog steeds een uitdaging was en tjonge, wat hád ze behoefte aan uitdagingen. De eend moest jong en vet zijn, de kip moest een rode kam en een vlezige borst hebben. Dan naar de markt voor de sinaasappels voor de volgende dag, de kokos voor in de maïscake, de pruimen voor in de rollade en de bananen die Afonso en Cecília zouden krijgen als ze met lange tanden boven hun bord hingen en zeiden: ‘Dit lust ik niet.’

Na thuiskomst zou Eurídice de kip en de eend bij hun poten pakken, ze de nek afsnijden en andere klusjes doen terwijl het bloed van de dieren in een schaal droop. Eend en kip werden twee minuten ondergedompeld in kokend water, de veren werden uit hun nog warme lijf getrokken en een brandend stuk papier werd langs het oppervlak gehaald om het dons weg te schroeien. Darmen, maag, lever en hart gingen eruit

via een kleine snee in de buik als het beest in z'n geheel moest worden gebraden, of via een grote overdwarsnede als het gerecht in stukken zou worden opgediend.

Dan had je nog de bijgerechten. De aardappels werden nooit zomaar gebakken, maar heel gelaten en gevuld met ham en kaas. Of gekookt en gegratineerd in room, in schijfjes gesneden en 'Zwitsers' gedoopt. De rijst was nooit meer wit, maar werd altijd vermengd met rozijnen, erwtjes en worteltjes, tomatensaus, kokosmelk of andere ingrediënten die Tia Palmira in haar recepten noemde. Als er nog wat tijd over was, werd die besteed aan toetjes. Puddinkjes met pruimensaus, bergen eiwitschuim, kokossnoep met roomkaas. Eurídice kookte tot er geen schaal en geen hoekje van de keukentafel meer vrij was.

De culinaire prestaties van de jonge vrouw vonden geen erkenning in het gezin. Afonso en Cecília zaten in de spaghetti-fase, en Antenor was er de man niet naar om lyrisch te worden over een zeebaars met kappertjessaus. 'Ik wil macaroni,' zeiden de kinderen, 'Ik wil een goeie biefstuk,' zei Antenor, en Eurídice keerde terug naar de keuken om een pan water voor de pasta op te zetten, en ze beloofde Antenor een filet mignon zonder champignons. Na een paar avonden simpele pot greep ze weer naar haar kookboek en moest iedereen doen alsof hij stoofpot met bloedworst, met garnalen gevulde pompoen of rijst met fruits de mer at.

Toen ze alle recepten had uitgeprobeerd, vond ze dat het tijd werd voor haar eigen gerechten. Tia Palmira wist wat ze deed, maar ze wist ook weer niet alles, en Eurídice had zo het idee dat die in melk gekookte cassave best over het droogvlees kon, dat de guavemoes een lekkere vulling voor de kip zou zijn en de farofa best een snufje van die onbekende kerrie kon ge-

bruiken. Op een donderdagochtend trok ze haar jurk voor buiten aan en liep naar de kantoorboekhandel op de hoek.

‘Goedemorgen, *dona Eurídice.*’

‘Goedemorgen, *seu Antônio.*’

‘Zoekt u iets speciaals?’

‘Een groot gelinieerd schrift.’

Seu Antônio wees naar de stapel schriften met een harde zwarte kaft op een van de planken. *Eurídice* verdiepte zich in het assortiment, en *seu Antônio* verdiepte zich in *Eurídice*. Misschien kwam het doordat hij als kind altijd had geslapen te midden van het uitbundige vlees van *Chica de Jesus*, het zwarte kindermisje dat *Antônio* en zijn broertjes had grootgebracht terwijl hun moeder de beste salons van Rio afliep, maar hij was dol op de weelderige vormen van *Eurídice*. Hij was ook dol op haar ogen, haar wipneusje, haar kleine handen, het kettinkje om haar hals, haar mollige enkels en elk ander plekje waar zijn oog op viel.

Eurídice stond lange tijd bij de stapel. Dit zou haar eigen receptenboek worden, ze moest het allerbeste gelinieerde schrift uitkiezen. Ze bladerde er een door, kwam een gekreukte bladzijde tegen en legde hem weer op de stapel. Ze pakte een andere, zag een vlekje op de kaft en keurde hem af. Ze bekeek een derde en vond geen mankementen. Net wilde ze het uitverkoren schrift overhandigen aan *Tinoco*, de donkere winkelbediende die daar al sinds een eeuwigheid werkte, toen *seu Antônio* toesnelde om zijn klant te helpen. Terwijl *Eurídice* op het wisselgeld wachtte, maakten ze een praatje over het weer. Ze ging weg zonder te vermoeden dat haar opmerkingen over de regen voor die man het hoogtepunt van de week waren.

Op weg naar huis neuriede *Eurídice* vrolijk een wijsje. Ze

stopte met neuriën en werd ineens minder vrolijk toen ze een stem hoorde zeggen: ‘Goeiemorgen, buurvrouw!’

Zélia was een vrouw met veel frustraties. De grootste betrof het feit dat ze niet de Heilige Geest was, die alles zag en alles wist. Eigenlijk leek Zélia meer op de Boze Wolf dan op de Heilige Geest, want ze had grote ogen om beter mee te kunnen zien, grote oren om beter mee te kunnen horen en een hele grote mond, die de voornaamste nieuwtjes onder de buurtgenoten verspreidde. Zélia had ook een schildpaddennek, die telkens wanneer er iemand op straat langskwam in wie ze geïnteresseerd was, uit haar halsopening omhoog leek te komen. Het mens was nog vreemder dan een vogelbekdier, en de enige reden waarom ze niet méér opzien baarde was dat Zélia in die tijd en plaats slechts één van de velen in haar soort was.

‘En, nieuwe schoolspulletjes gekocht voor de kinderen?’

Eurídice drukte het pakje tegen haar borst met een gebaar dat ook haarzelf dubbelzinnig voorkwam. Ze wist niet of ze haar borst beschermde of het pakje.

‘Goeiemorgen, buurvrouw. Dit is... een schrift om de dagelijkse uitgaven in bij te houden.’

De volgende dag werden Eurídice en Antenor door alle vrouwen van de straat beklagd omdat ze het zo krap hadden. Nogal wiedes, zei Zélia. Eurídice kocht bij de kruidenier de halve winkel leeg, en hoe kon een mens zo vaak naar Casas Pedro moeten voor specerijen? En dan de geuren die er uit die keuken kwamen! Exotische aroma’s, heel wat anders dan de rijst-met-bruine-bonenlucht uit de andere huizen. Aan die gekkigheid moest ooit een einde komen.

Omdat ze geen Heilige Geest kon zijn, stelde Zélia zich tevreden met een lagere functie en riep zichzelf uit tot profetes.

Haar empirische observaties zette ze om in nauwkeurige prognoses, met als gemeenschappelijk kenmerk hun pessimistische teneur, want Zélia was nog erger dan de oudtestamentische God: 'Die brengt haar man nog eens tot een faillissement,' verkondigde ze met een onheilsgezicht.

Zélia was niet zomaar van de ene dag op de andere het evenbeeld van een vogelbekdier geworden; dat soort evoluties heeft tijd nodig. De metamorfose was al begonnen in haar jeugd, toen datgene wat als gave bedoeld was, veranderde in een last. Van haar vader erfde ze haar liefde voor nieuws, van haar moeder het aan huis gekluisterde leven. Van de wereld kreeg ze nare gebeurtenissen, van haar lot een gebrek aan keuze. Zo vormde zich de kern van een roddelaarster.

Als je de kille ogen van de jonge vrouw ziet, geloof je niet dat die ooit zonder leedvermaak hebben kunnen kijken. Zie je haar spotlachje, dan kun je je niet voorstellen dat die ooit louter glimlach is geweest. Toch was Zélia zo als kind: één en al glimlach en goedhartigheid. In de weinige jaren dat ze gelukkig was vond ze het leven zo fantastisch dat ze het niet voor een pauze wilde onderbreken en weigerde te slapen. Dan luister ik gewoon naar de krekels, ik raad de geluiden in huis, ik denk aan wat ik morgenochtend ga doen en welke spelletjes morgenmiddag, zei ze bij zichzelf, met open ogen in het donker. Maar steeds werd het kind genept door haar vermoeidheid, want ergens in de nacht viel ze altijd in slaap. Ze kwam er meteen achter dat ze erin getuind was en werd 's ochtends altijd als eerste wakker.

Zélia stond zingend op, at glimlachend en liep niet maar huppelde. Ze verzong dansjes, deelde zoentjes uit en lachte om te lachen. Alles vond ze leuk: de steentjes tussen de bonen uit

halen, schone was opvouwen, het plafond controleren op spinnenwebben en de hoekjes van de woonkamer vegen.

De buurvrouwen vonden haar een spring-in-'t-veld. 'Een pak voor d'r broek, dat is wat dat kind nodig heeft.' Maar haar moeder had geen behoefte aan goede raad. 'Ze zal er op een dag heus wel achter komen dat het leven niet zo vrolijk is, maar die dag hoeft niet vandaag te zijn,' zei ze altijd, terwijl ze in het gehuppel van haar dochter vol weemoed dat van haar jonge zelf zag.

Zaterdag was voor Zélia de meest fantastische van alle fantastische dagen: dan zag ze haar vader voor het eerst die week. Álvaro Staffa was overdag verslaggever en 's nachts bohemien. Als hij thuiskwam, sliepen zijn kinderen en als hij wakker werd, waren ze al naar school. De vaderlijke plicht vervulde hij in het weekend, als hij de kinderen moest bezighouden terwijl hun moeder het middageten kookte. Dan krabde de Italiaan zich op zijn hoofd, keek verlegen naar zijn kroost en maakte zich op om het enige te doen wat hij kon behalve schrijven en drinken, en dat was praten over wat er was geschreven en over wat hij zou kunnen gaan schrijven. Hij zette Zélia op zijn ene knie, Armandinho op de andere, Francisca aan de ene kant naast hem en Zezinho aan de andere, spoorde Carlinhos, Julieta en Alice aan om in kleermakerszit op de grond te komen zitten, deed de deur van de kamer dicht om de jongste niet wakker te maken en vertelde de kinderen over zijn avonturen als verslaggever. De ene dag bevond hij zich in het Copacabana Palace met de kandidates van een missverkiezing, de andere dag zag hij in Niterói de schade van een vuurwerkramp. Dan weer was er een lunch in patisserie Paschoal ter ere van de president, dan weer de discussie over het uit het stadscentrum weren van de afvalinzamelaars met hun handkarren. De

gouden plaquette die Santos Dummont door zijn vrienden kreeg aangeboden, en het feest in de Bom Jesus do Monte-kerk. De ondertekende wetsvoorstellen van het ministerie van Transport, de brand die een krot aan de avenida do Mangue in de as legde, en de arrestatie van de blinde muzikant die altijd in de rua Direita stond en die een tweeling groot te brengen had; een schandelijke arrestatie die alleen maar duidelijk maakte hoe wreed onze politie was!

Dat was het enige uurtje van de week waarop er rust heerste in het huis in de Rio Comprido. Behalve de hese stem van Álvaro hoorde je alleen de snelkookpan met bonen.

Totdat de voorspelling van Zélia's moeder uitkwam. Het meisje werd getroffen door twee rampen die een einde maakten aan haar gehuppel. De eerste was het overlijden van haar vader. De tweede de ontdekking dat ze lelijk was.

Álvaro Staffa ontdekte zijn roeping voor journalist op zijn vijftiende. In die tijd was hij al een wereldwijze jongeman die wist wat er in de straten van Rio te koop was. Op zijn achtste was hij met zijn ouders uit Italië gekomen, op zijn negende wees geworden. Hoe hij Portugees leerde spreken, hoe hij leerde lezen en schrijven, hoe hij niet omkwam van honger, de pest of een mes tussen zijn ribben is een mysterie dat alleen valt te verklaren als je gelooft in het lot. Hij verkocht snoepjes op de veerboot naar Niterói, en kaartjes bij de tramhalte. Hij poets- te schoenen, lapte ramen en bezorgde kranten. Hij hield zich in leven met kleine klusjes op straat en met de gunsten die hij verleende aan een respectabele heer in slipjas die hem eens per week meenam naar een hotelkamer in Lapa waar hij in zijn blootje over de rug van de man moest lopen terwijl hij 'O sole mio' zong.

Voor zijn dertiende verjaardag was hij al negen keer gearresteerd. Hij wist een knipmes te hanteren en was een gevreesd straatvechter. Omdat hij vond dat hij wel genoeg had meegemaakt en het tijd werd om zich te settelen, maakte hij een 'carrièreplan', dat inhield dat hij zou proberen promotie te krijgen op zijn werk. Van krantenbezorger stoomde Álvaro linea recta door naar de redactie. Een ongelooflijke vooruitgang. Het was de eerste keer dat hij onder een dak werkte.

De promotie kwam precies op tijd. Een paar maanden daarvoor was Álvaro zijn baantje als blote zanger kwijtgeraakt omdat hij te zwaar werd om over de rug van de man met de slipjas te lopen. En wat een privileges bezat hij nu: een tafel voor hem alleen, en als hij niets te doen had kon hij daar de hele middag achter blijven zitten in het gezelschap van een boek!

Het goede leven eindigde in de winter van 1918, toen in de stad de eerste gevallen van de Spaanse Griep werden geregistreerd. In het begin was het er eentje hier en eentje daar, een week later waren het er een heleboel hier en nog veel meer daar.

Midden oktober was meer dan de halve bevolking van Rio ziek. Op een woensdagochtend verschenen alleen Álvaro, de uitgever van de krant, Camerino Rocha, en de zetter op de redactie. Camerino wierp een blik op de jongen achter de tafel, vroeg hem of hij kon schrijven en stuurde hem met potlood en blocnote de straat op.

Drie uur lang liep Álvaro door Rio. Hij zag stervende mannen in bloederig braaksel, en kinderen die praatten tegen al gestorven moeders. Ijlende zieken die uit huis waren verdreven, profeten met lange baarden die het einde van de wereld voorspelden. Hij hoorde doodskreten vanachter gesloten ramen en telde de honderden lijken op straat; tevergeefs, want